

دانشگاه پیام نور خراسان رضوی
دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی
گروه جغرافیا

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی

عنوان:

«نقش و عملکرد شرکتهای تعاونی روستایی در پایدار سازی نظام اقتصاد روستایی»

مورد: سکونتگاههای روستایی شهرستان خواف

استاد راهنما:

آقای دکتر مصطفی طالشی

استاد مشاور:

آقای دکتر حسین رحیمی

دانشجو:

محمد رضا کلماتی

تابستان ۸۷

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۲	پیشگفتار
۳	فصل اول :
	کلیات تحقیق
۷	مقدمه
۷	۱-۱- طرح مسئله
۱۱	۱-۲- سئوالات و فرضیه های پژوهش
۱۳	۱-۳- روش تحقیق
۱۳	۱-۳-۱- جامعه آماری و روش نمونه گیری
۱۴	۱-۳-۲- روش تجزیه و تحلیل داده ها
۱۴	۱-۳-۳- شاخص های تاثیر گذار
۱۵	۱-۴- اهداف تحقیق
۱۵	۱-۵- موانع و محدودیتهای پژوهش
۱۶	۱-۶- تعریف واژگان کلیدی
۱۶	۱-۶-۱- شرکت تعاونی
۱۶	۱-۶-۲- روستا
۱۶	۱-۶-۳- اقتصاد روستایی
۱۷	۱-۶-۴- سازمان تعاون
۱۷	۱-۶-۵- توسعه روستایی
۱۷	۱-۶-۶- شرکت تعاونی روستایی
۱۸	۱-۷- طرح های پژوهشی و پایان نامه های دانشگاهی
۱۸	۱-۷-۱- پایان نامه های دانشگاهی
۱۹	۱-۷-۲- مقالات
۱۹	۱-۸- جمع بندی
۲۱	فصل دوم :
۲۱	مبانی نظری پژوهش
۲۲	مقدمه
۲۳	۲-۱- سیر تاریخی تعاون
۲۳	۲-۱-۱- سابقه تاریخی تشکیل تعاونی ها در جهان
۲۴	۲-۱-۲- نهضت تعاونی دوران معاصر
۲۵	۲-۱-۳- اصول بین المللی تعاون

۲۶ ۲-۱-۴- تفکرات متعارف پیرامون نقش تعاونیها در توسعه اقتصادی و اجتماعی
۳۰ ۲-۲- تعاریف بنیادی در باب تعاون و سازمانهای تعاونی
۳۰ ۲-۲-۱- ریشه یابی نظام های تعاونی
۳۲ ۲-۲-۲- شرکت تعاونی و انواع آن
۳۵ ۲-۳- شناخت سوابق نظامهای تعاونی در ایران
۳۵ ۲-۳-۱- زمینه های تاریخی نظام همیاری و دگریاری در جامعه روستایی ایران
۳۶ ۲-۳-۲- شیوه های همیاری در جامعه روستایی ایران
۳۷ ۲-۳-۳- سابقه تاریخی نظامهای تعاونیهای سنتی در ایران
۳۸ ۲-۳-۴- انواع گونه های تعاونی سنتی در ایران
۳۸ ۲-۳-۵- تاریخچه شکل گیری تعاونیها در ایران
۴۱ ۲-۴- وضعیت بخش تعاون در قوانین بنیادی کشور
۴۱ ۲-۴-۱- جایگاه تعاون در قانون اساسی
۴۳ ۲-۴-۲- وضعیت بخش تعاون در قانون برنامه چهارم
۴۴ ۲-۵- قوانین و مقررات تعاونیهای روستایی در ایران
۴۴ ۲-۵-۱- تشکیل شرکتهای تعاونی روستایی
۴۵ ۲-۵-۲- وظایف شرکت تعاونی روستایی
۴۶ ۲-۵-۳- اهداف شرکتهای تعاونی روستایی
۴۸ ۲-۵-۴- توانائیهای بالقوه شبکه تعاونیهای روستائی
۵۰ ۲-۵-۵- سازمان مرکزی تعاون روستائی ایران
۵۱ ۲-۵-۵-۱- ضرورت تشکیل سازمان مرکزی تعاون روستائی ایران
۵۴ ۲-۵-۵-۲- اهداف سازمان
۵۴ ۲-۵-۵-۳- وظایف سازمان
۵۵ ۲-۵-۵-۴- ارکان سازمان
۵۸ ۲-۶- نظریات متعارف در باب نقش تعاونیها در توسعه پایدار روستایی
۶۱ ۲-۷- ضرورتها و الزامات توجه به توسعه پایدار روستایی
۶۲ ۲-۸- آسیب شناسی نظام تعاونی های روستایی در ایران
۶۳ ۲-۸-۱- فرصت ها، قابلیت ها، نقاط ضعف و تهدیدهای تعاونی ها
۶۷ ۲-۹- بحث و نتیجه گیری

فصل سوم :

۶۹ شناخت ویژگیهای طبیعی، اجتماعی و اقتصادی منطقه مورد مطالعه
۷۰ مقدمه
۷۰ ۳-۱- ویژگی ها و توان مندی های اکولوژیکی

ج

- ۷۰ ۳-۱-۱- موقعیت و وسعت
- ۷۲ ۳-۱-۲- توپوگرافی
- ۷۲ ۳-۱-۳- زمین شناسی
- ۷۷ ۳-۱-۴- جنگل و پوشش گیاهی
- ۸۱ ۳-۱-۵- خصوصیات اقلیمی
- ۸۷ ۳-۱-۶- منابع آب
- ۹۳ ۳-۱-۷- منابع خاک
- ۹۴ ۳-۲- ویژگی های اجتماعی
- ۹۴ ۳-۲-۱- وجه تسمیه
- ۹۵ ۳-۲-۲- خصوصیات جمعیتی
- ۹۷ ۳-۲-۲-۱- تراکم جمعیت
- ۹۷ ۳-۲-۲-۲- ترکیب جمعیت
- ۱۰۱ ۳-۲-۳- جمعیت شهری و روستایی
- ۱۰۱ ۳-۲-۴- توزیع فضایی سکونتگاه های روستایی خواف
- ۱۰۳ ۳-۲-۴-۱- روستاهای حوزه نفوذ شرکتهای تعاونی نمونه
- ۱۰۵ ۳-۲-۵- نژاد ، زبان
- ۱۰۶ ۳-۲-۶- وضعیت سواد ، آموزش و بهداشت
- ۱۰۷ ۳-۲-۷- اشتغال و فعالیت
- ۱۱۰ ۳-۲-۸- بناهای تاریخی
- ۱۱۴ ۳-۳- ویژگی های اقتصادی
- ۱۱۴ ۳-۳-۱- کشاورزی
- ۱۱۷ ۳-۳-۲- دامداری
- ۱۲۱ ۳-۴- وضعیت اقتصادی سکونتگاههای روستایی شرکتهای نمونه
- ۱۲۲ ۳-۵- فعالیت های صنعتی
- ۱۲۲ ۳-۵-۱- وضعیت صنایع و معادن
- ۱۲۳ ۳-۵-۲- معدن سنگ آهن سنگان
- ۱۲۳ ۳-۵-۳- ناحیه صنعتی خرگرد
- ۱۲۴ ۳-۵-۴- صنایع دستی
- ۱۲۴ ۳-۵-۵- راهها
- ۱۲۵ ۳-۶- تعاون در شهرستان خواف
- ۱۲۶ ۳-۶-۱- تقسیم بندی تعاونیهای موجود در شهرستان
- ۱۲۷ ۳-۶-۲- شرکتهای تعاونی روستایی
- ۱۲۹ ۳-۶-۲-۱- شرکت تعاونی روستایی اتفاق

۱۲۹ شرکت تعاونی روستائی کامیاب ۳-۶-۲-۲
۱۲۹ شرکت تعاونی روستائی ندای دهقان ۳-۶-۲-۳
۱۲۹ شرکت تعاونی روستائی رهبر دهقان ۳-۶-۲-۴
۱۳۰ شرکت تعاونی روستائی دشت زوزن ۳-۶-۲-۵
۱۳۰ شرکت‌های تعاونی تولید روستائی ۳-۶-۳
۱۳۱ شرکت‌های تعاونی کشاورزی ۳-۶-۴
۱۳۲ شرکت تعاونی کشاورزی دامداران خواف ۳-۶-۴-۱
۱۳۲ شرکت تعاونی کشاورزی گاوداران خواف ۳-۶-۴-۲
۱۳۲ شرکت تعاونی کشاورزی کشاورزان خواف ۳-۶-۴-۳
۱۳۲ شرکت‌های تحت پوشش وزارت تعاون ۳-۶-۵
۱۳۳ شرکت‌های تعاونی مصرف ۳-۶-۶
۱۳۳ شرکت تعاونی مصرف فرهنگیان ۳-۶-۶-۱
۱۳۳ شرکت تعاونی مصرف کارمندان دولت ۳-۶-۶-۲
۱۳۳ شرکت تعاونی مصرف بسیجیان ۳-۶-۶-۳
۱۳۴ شرکت تعاونی مصرف کارگران ۳-۶-۶-۴
۱۳۴ شرکت تعاونی مصرف کارکنان جهادکشاورزی ۳-۶-۶-۵
۱۳۵ مهم‌ترین تنگناها و مشکلات تعاون شهرستان ۳-۶-۷
۱۳۵ توسعه خواف ، گذشته و آینده ۳-۷
۱۳۶ جمع بندی و نتیجه گیری ۳-۸

فصل چهارم :

عملکرد شرکت‌های تعاونی روستایی و تاثیر آنها بر اقتصاد روستائیان

۱۴۱ مقدمه
۱۴۲ ۴-۱-وظایف کلی شرکت‌های تعاونی روستایی
۱۴۲ ۴-۱-۱-وظایف مرتبط با امور اقتصادی روستا
۱۴۳ ۴-۱-۲-وظایف مرتبط با امور اجتماعی روستا
۱۴۵ ۴-۲-شناخت فعالیت های شرکت‌های تعاونی روستایی شهرستان خواف
۱۴۵ ۴-۲-۱-عملکرد توزیع نهاده های کشاورزی
۱۵۴ ۴-۲-۲-عملکرد خدمات اعتباری
۱۵۷ ۴-۲-۳-عملکرد خرید محصولات کشاورزی
۱۶۰ ۴-۲-۴-عملکرد سیستم توزیع کالاهای مصرفی و واسطه ای
۱۶۸ ۴-۲-۵-عملکرد مشارکت مردم در سرمایه گذاری

فصل پنجم : آزمون فرضیات و نتیجه گیری

۱۷۸ مقدمه:
۱۷۸ ۵-۱- یافته های تحقیق بر اساس فعالیتهای سالیانه تعاونیهای روستایی (ترازنامه مالی شرکتها)
۱۷۸ ۵-۱-۱- تعاونیهای روستایی و تامین نهادها های تولید
۱۸۱ ۵-۱-۲- تعاونیهای روستایی و توزیع کالاهای مصرفی
۱۸۲ ۵-۲- یافته های تحقیق بر اساس اطلاعات میدانی و مصاحبه با کشاورزان عضو
۱۸۲ ۵-۲-۱- نقش شرکتهای تعاونی روستایی در هزینه های تولید
۱۸۳ ۵-۲-۲- شرکتهای تعاونی روستایی و پرداخت اعتبارات به اعضاء
۱۸۴ ۵-۲-۳- شرکت های تعاون روستایی و توزیع کالاهای مورد نیاز خانواده های روستایی
۱۸۶ ۵-۲-۴- یافته های تحقیق بر اساس پرسشنامه با اعضاء تعاونیها در زمینه فعالیتهای اجتماعی
۱۸۶ ۵-۲-۴-۱- تعاونیهای روستایی و مشارکت مردم به سرمایه گذاری
۱۸۹ ۵-۳- آزمون فرضیات
۱۹۴ ۵-۴- پیشنهادها و راهکارها در آسیب شناسی توسعه تعاونیها
۱۹۶ ۵-۵- راهکارهای توانمند سازی شرکت های تعاونی
۱۹۸ ۵-۶- قابلیت های بالقوه شهرستان خواف
۱۹۹ ۵-۷- مهمترین مشکلات پیش روی توسعه شهرستان خواف
۱۹۹ ۵-۸- پیشنهاداتی جهت توسعه شهرستان خواف
۲۰۰ ۵-۹- نتیجه گیری
۲۰۲ منابع و ماخذ

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۳	جدول ۱-۱: جامع آماری تحقیق
۱۴	جدول ۱-۲: شاخصها و متغیرهای مورد مطالعه
۴۰	جدول شماره ۲-۱: تعداد، اعضاء و میزان سرمایه شرکتهای تعاونی در پایان سال ۱۳۷۵
۴۰	جدول شماره ۲-۲: مقایسه درصد جمعیت عضو تعاونی در ایران و برخی کشورهای آسیائی در سال ۱۹۹۲
۷۸	جدول شماره ۳-۱: مساحت طبقات پوشش گیاهی شهرستان خواف
۷۹	جدول شماره ۳-۲: وضعیت اراضی
۸۲	جدول شماره ۳-۳: وضعیت اقلیمی و هواشناسی شهرستان خواف
۸۳	جدول شماره ۳-۴: پارامترهای عمده اقلیمی ایستگاه هواشناسی سنگان در طول ۹ ساله (۸۵-۱۳۷۷)
۹۵	جدول شماره ۳-۵: آمار جمعیتی شهرستان خواف با تفکیک بخشها و شهری روستایی آخرین آمار رسمی سر شماره ۱۳۸۵
۹۶	جدول شماره ۳-۶: مقایسه جمعیت شهرستان خواف در سرشماریهای اخیر
۹۶	جدول شماره ۳-۷: تقسیمات سیاسی شهرستان خواف
۱۰۱	جدول شماره ۳-۸: تغییرات جمعیتی شهرستان خواف به تفکیک نقاط شهری و روستایی (۸۵-۱۳۴۵)
۱۰۲	جدول شماره ۳-۹: طبقه بندی روستاهای شهرستان خواف بر حسب تعداد جمعیت در سال ۱۳۸۵
۱۰۳	جدول شماره ۳-۱۰: مشخصات روستاهای حوزه نفوذ شرکت تعاونی روستایی اتفاق
۱۰۴	جدول شماره ۳-۱۱: مشخصات روستاهای حوزه نفوذ شرکت تعاونی روستایی ندای دهقان
۱۰۵	جدول شماره ۳-۱۲: مشخصات روستاهای حوزه نفوذ شرکت تعاونی روستایی رهبر دهقان
۱۰۸	جدول شماره ۳-۱۳: وضعیت اشتغال در شهرستان خواف
۹۹	جدول شماره ۳-۱۴: طبقات جمعیت و ترکیب جنسی آن در سال ۸۵
۱۰۰	جدول شماره ۳-۱۵: نسبت جنسی سال ۱۳۸۵
۱۱۴	جدول شماره ۳-۱۶: طبقات کاربری اراضی شهرستان خواف
۱۱۵	جدول شماره ۳-۱۷: وضعیت منابع آب کشاورزی شهرستان خواف
۱۱۵	جدول شماره ۳-۱۸: محصولات اصلی و مهم شهرستان خواف
۱۱۶	جدول شماره ۳-۱۹: وضعیت مکانیزاسیون
۱۱۶	جدول شماره ۳-۲۰: ادوات و امکانات انسانی و غیر انسانی کشاورزی
۱۱۷	جدول شماره ۳-۲۱: وضعیت دامپروری شهرستان
۱۱۸	جدول شماره ۳-۲۲: آمار دام و طیور شهرستان
۱۲۶	جدول ۳-۲۳: تعاونیهای موجود در شهرستان
۱۲۷	جدول ۲۴-۳: وضعیت عمومی شرکتهای تعاونی روستایی شهرستان
۱۳۱	جدول ۳-۲۵: وضعیت عمومی شرکتهای تعاونی تولید روستائی شهرستان در پایان سال ۸۵
۱۳۱	جدول ۳-۲۶: وضعیت عمومی شرکتهای تعاونی کشاورزی شهرستان
۱۳۲	جدول ۳-۲۷: وضعیت عمومی تعاونیهای تحت پوشش اداره تعاون شهرستان خواف
۱۴۴	جدول ۱-۴: صورت وضعیت کلی شرکت های تعاونی روستایی شهرستان خواف بر اساس تراز مالی سال ۱۳۸۶

- جدول ۲-۴- آنالیز اقتصادی خدمات شرکت تعاونی به کشاورز عضو و غیر عضو در خصوص کود شیمیایی برای یک محصول... ۱۴۹
- جدول ۳-۴- عملکرد شرکتهای تعاونی روستایی نمونه در توزیع بذور در ۳ سال ۸۴ تا ۸۶ ۱۵۰
- جدول ۴-۴-): عملکرد تهیه و توزیع کود شیمیایی در سال ۸۶ تعاونیهای روستایی مورد مطالعه شهرستان خواف..... ۱۵۱
- جدول ۵-۴- (خدمات تعاونیهای روستایی از محل توزیع کود شیمیایی در سال های ۸۴ تا ۸۶..... ۱۵۲
- جدول ۶-۴- توزیع اعتبارات به روستائیان عضو تعاونیهای روستایی خواف در سال های ۸۴ تا ۸۶..... ۱۵۶
- جدول ۷-۴- میزان خرید محصولات کشاورزی تعاونیهای روستایی از کشاورزان در دوره سه ساله (۸۶-۱۳۸۴) ۱۵۹
- جدول ۸-۴- میزان خرید گندم (تضمینی) از کشاورزان در طول دوره شش ساله ۸۵ - ۱۳۸۰ ۱۵۹
- جدول ۹-۴-): میزان توزیع آرد روستایی توسط تعاونیهای روستایی شهرستان خواف در سال ۸۶ ۱۶۴
- جدول ۱۰-۴- صرفه جویی اقتصادی روستائیان از بابت عدم پرداخت کرایه آرد در سال ۸۶..... ۱۶۵
- جدول ۱۱-۴- میزان خرید و توزیع کالاهای اساسی و مصرفی فروشگاههای تعاون روستایی خواف ۱۶۶
- جدول ۱۲-۴-): میزان سود ویژه شرکتهای تعاونی روستایی خواف در دوره هفت ساله (۸۶-۱۳۸۰) ۱۶۷
- جدول ۱۳-۴- میزان افزایش سهام (مشارکت اعضاء) شرکتهای تعاونی روستایی در دوره هفت ساله (۸۶-۱۳۸۰) ۱۷۰
- جدول ۱۴-۴- تعداد اعضاء شرکت کننده در دوره های آموزشی شرکتهای تعاونی نمونه (۸۶-۱۳۸۴) ۱۷۱
- جدول ۱۵-۴- آمار مقایسه ای پرونده های رسیدگی شده در شورای حل اختلاف شرکتهای تعاونی روستایی نمونه..... ۱۷۳
- جدول ۱۶-۴- آمار مقایسه ای میزان مشارکت مردم در طرحهای عمرانی حوزه شرکتهای تعاونی نمونه ۱۷۴
- جدول ۱-۵- مقایسه آنالیز هزینه های تولید با وجود و بدون وجود تعاونی برای کشاورز ۱۸۴
- جدول ۲-۵- مقایسه دریافت وام اعضاء تعاونیها از شرکت و سایر مراجع ۱۸۴
- جدول ۳-۵- سهم خدمات تعاونیهای روستایی از کل هزینه های سالیانه یک خانوار روستایی ۱۸۵
- جدول ۴-۵- صورت وضعیت سهام اعضاء تعاونیهای روستایی مورد مطالعه در پایان سال ۸۶..... ۱۸۷
- جدول ۵-۵- نظر سنجی در خصوص مشارکت مردم به سرمایه گذاری..... ۱۸۹
- جدول ۶-۵- مقایسه نسبت تعداد خانوار مشارکت کننده در افزایش سهام با میزان سود شرکتهای..... ۱۹۳
- جدول ۷-۵- نمایش آماری داده های جدول ۶-۵ ۱۹۳

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۴۷	نمودار ۲-۱- ارتباط سازمانی سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران با شبکه تعاونیهای روستایی
۵۳	نمودار ۲-۲- تشکیلات سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران
۷۹	نمودار ۳-۱- مساحت طبقات پوشش گیاهی شهرستان خواف
۸۰	نمودار ۳-۲- مساحت طبقات کاربری اراضی شهرستان خواف
۸۴	نمودار ۳-۳- حداکثر، حداقل و متوسط دما در ایستگاه سنگان
۸۴	نمودار ۳-۴- منحنی آمیروتریک ایستگاه سنگان
۸۶	نمودار ۳-۵- دما و باد در ایستگاه سنگان
۱۰۰	نمودار ۳-۶- هرم سنی شهرستان خواف
۱۶۰	نمودار ۴-۱- سهم خرید گندم تعاونیهای روستایی نمونه از کل گندم شهرستان در دوره ۶ ساله ، ۸۰ تا ۸۵
۱۷۰	نمودار ۴-۲- تغییرات سود ویژه تعاونیهای روستایی در دوره هفت ساله ۸۰ تا ۸۶
۱۷۱	نمودار ۴-۳- تغییرات افزایش سهام شرکتهای تعاونی روستایی در دوره هفت ساله ۸۰ تا ۸۶
۲۰۱	نمودار ۵-۱- پایه های اساسی یک شرکت تعاونی روستایی

فهرست نقشه ها و تصاویر

صفحه	عنوان
۱۴	نقشه ۱-۱- موقعیت و حوزه نفوذ شرکتهای تعاونی روستایی نمونه
۷۱	نقشه ۳-۱- موقعیت شهرستان خواف در استان و تقسیمات سیاسی شهرستان
۷۶	نقشه ۳-۲- زمین شناسی شهرستان خواف
۱۲۸	نقشه ۳-۳- موقعیت شرکتهای تعاونی روستایی شهرستان و حوزه نفوذ آنان
۱۱۰	تصویر ۳-۱- مسجد زوزن
۱۱۰	تصویر ۳-۲- مدرسه گیائیه خرگرد
۱۱۱	تصویر ۳-۳- کوشک سلامی
۱۱۱	تصویر ۳-۴- مسجد گنبد سنگان
۱۱۲	تصویر ۳-۵- مسجد جامع سنگان
۱۱۲	تصویر ۳-۶- خواجه یار
۱۱۳	تصویر ۳-۷- مسجد جامع خواف
۱۱۳	تصویر ۳-۸- یخدان و یخچال خواف
۱۵۱	تصویر ۴-۱- خرید ، حمل و توزیع کود شیمیایی شهرستان خواف
۱۵۳	تصویر ۴-۲- ظرفیت های انباری تعاونیهای روستایی شهرستان خواف
۱۶۳	تصویر ۴-۳- فروشگاههای مصرف تعاونیهای روستایی
۱۶۷	تصویر ۴-۴- مراسم اهداء جوایز سهامداران شرکت رهبر دهقان
۱۶۹	تصویر ۴-۵- کلاسهای آموزشی تعاونیهای روستایی خواف
۱۷۲	تصویر ۴-۶- مجمع عمومی شرکت تعاونی روستایی اتفاق

چکیده

فعالیت‌های کشاورزی جهان طی صد سال گذشته دچار تحولات عظیمی شده است. در این راستا تعاونی‌ها، به عنوان نهادهایی که در زمینه‌های مختلف در کنار کشاورز روستایی در مراحل مختلف تولید فعالیت دارند؛ بعنوان بخشی از سیستم‌های اجتماعی جامعه بشری، از اهمیت بالایی از نظر درآمد زایی و اشتغالزایی برخوردار بوده و در حال حاضر نیز به دلیل بعضی خصوصیت‌های متمایز نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی، توجه به این قسمت از اقتصاد کشورها بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. از این رو موضوع مشارکت مردمی و مکانیزم‌های جلب و به کارگیری آنها در برنامه ریزی‌های توسعه روستایی نیز مورد توجه واقع گردیده و مفهوم جدیدی از توسعه با عنوان توسعه مشارکتی وارد ادبیات توسعه شده است.

پیشینه تاریخی و تمدن غنی کشورمان در زمینه تعاون، نشان دهنده توانایی‌های شگفت‌انگیزی در بین کشاورزان ایرانی است، که از قرن‌ها قبل در این سرزمین انجام می‌گرفته است. حفر قنات، سیستم‌های زراعی صحرا، گله داری، بنه، حراثت، حقایبه و ... از جمله این توانمندی‌ها می‌باشد.

تعاونی‌های روستایی به عنوان مهمترین تشکلهای تعاونی در روستاهای کشور ما، از سابقه بالایی برخوردار می‌باشند که به فعالیتهایی از جمله خرید و فروش محصولات، تامین نهاده‌های تولید و سایر نیازمندی‌های معیشتی روستائیان مشغول می‌باشند.

شهرستان خواف با داشتن چندین اثر معروف تاریخی که نشان دهنده فرهنگ غنی یاری‌گری و تعاون می‌باشد، به عنوان یکی از مناطق تاریخی که اساس معیشت مردم را کشاورزی تشکیل می‌دهد، به لحاظ استعداد کشاورزی در محصولات مختلف غنی می‌باشد و اهمیت تعاونی‌ها در روستاهای شهرستان به دلیل دوری روستاها از امکانات و پراکندگی آنان در نقاط مختلف، بیش از پیش احساس می‌گردد در این شهرستان جذب اعتبارات اندک روستائیان باعث به وجود آمدن نقدینگی بالایی می‌گردد که علاوه بر تامین مایحتاج اعضاء شرکتها، تشکلهایی را ایجاد می‌کند که روح مشارکت اجتماعی را که در سرشت روستائیان شهرستان از قدیم وجود داشته، افزایش می‌دهد.

آنگونه که نتایج این تحقیق نشان می‌دهد تعاونی‌های روستایی شهرستان در تامین نیازهای روستائیان نقش داشته و این خدمات تعاونی‌ها، رابطه مثبتی با میزان مشارکت اجتماعی مردم در آنها دارد. به گونه‌ای که با افزایش این مشارکت، زمینه پویایی و فعالیت بیشتر این واحدها فراهم و منجر به گسترش دامنه خدمات رسانی آنان به اعضاء روستایی می‌گردد. در این راستا تعاونی‌های روستایی شهرستان در تامین نهاده‌های تولید، از جمله کود شیمیایی، سموم، بذور و تأمین کالاهای مورد نیاز آنان از طریق فروشگاه‌های تعاونی، در خدمت روستائیان عضو بوده اما در زمینه تشویق مردم به مشارکت، موفقیت چندانی نداشته، که نیاز است با آموزش بیشتر زمینه مشارکت آنان فراهم گردد.

شرکتهای تعاونی بدلیل سابقه، تجربه، امکانات، نیروهای فعال و با سابقه، قابلیت افزایش فعالیتهای فعلی را داشته، در این راستا باید ضمن رفع مشکلات و نارسائی‌های آنان که در راس آن کمبود نقدینگی می‌باشد، با آموزش و مشارکت مردم زمینه گسترش آنان را به عنوان تشکلهای غیر دولتی که هزینه‌ای برای دولت نداشته و حتی در خدمت برنامه‌های دولت قرار می‌گیرد فراهم نمود. طوری که مدیریت صحیح تعاونی‌ها در کنار مشارکت اجتماعی مردم در سرمایه‌گذاری مادی و معنوی مورد توجه قرار گیرد.

پیش گفتار

در مصر قدیم و در عهد فراعنه ، نوعی همکاری مشترک بین کارگزاران صنایع دستی و پیشه وران وجود داشته است. دو هزار سال قبل از میلاد، کشاورزان در بابل جهت تامین زمین کشاورزی سازمانهایی بوجود آوردند که اساس آنها شبیه شرکتهای تعاونی امروزی بوده است. (اتحادیه مرکزی تعاون، ۱۳۸۲، ۵۰)

بر اساس ادبیات موجود، تعاونیها همواره به عنوان ابزاری جهت نهادینه سازی انگیزه توسعه روستایی تلقی می شوند. (مهندسان مشاور DHV از هلند، ۱۳۷۱، ۳۷۴).

بخش تعاون را بخش سوم اقتصاد می نامند. در کشورهای غربی این تشکلهای را بخش واسطه ای میان بخش دولتی و خصوصی، در کشورهای اروپای شرقی راه حل ، یا شیوه ای برای کاهش دخالت دولت در اقتصاد و در جوامع در حال توسعه، وسیله ای برای تامین اقتصادی و دستیابی به فعالیتهای نوین اقتصادی می دانند. (گودرزوند، ۱۳۸۶، ۳۳)

نتایج بررسی ها نشان می دهد برخی از مدلها توسعه، جوابگوی نیازهای چند بعدی انسان امروزی نبوده ، و گاهی منجر به گسترش دامنه معضلات اجتماعی شده اند. نظام سرمایه داری، مبتنی بر آزادی مطلق سیستم اقتصادی، منجر به تراکم سرمایه در دست افراد خاص و در نتیجه احتکار گردیده، نظام کمونیستی نیز نه تنها قادر به ارضای خاطر طبقه کارگر و فقیر نبوده ، بلکه منجر به تشکیل حکومتهایی گردید که قدرت در دست تعداد محدودی از رهبران متمرکز شد، طوری که آزادی مردم را سلب و باعث ایجاد وحشت و درگیری نظامی گردید و بدلیل سستی اساس آن ، از هم پاشید. از اینرو دنیا در هزاره سوم به این نتیجه رسیده است که تعاون، بخش جدایی ناپذیر تاریخ اجتماعی بشر است و زمینه و گستره پر برکتی است که از آلام اجتماعی انسان می کاهد و به او فرصت بالندگی و رشد معنوی و مادی می دهد. (ثابت سعیدی، ۱۳۸۴، ۱۸)

روحیه یاریگری و همیاری به منظور دستیابی به هدف یا اهداف خاص باعث ایجاد تشکلهای تعاونی می گردد که شکل نوین آن در جوامع کنونی ، شرکتهای تعاونی هستند. در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، بویژه در فضای سرزمینی ایران که با محدودیت های اکولوژیکی خاص، نظیر کمبود منابع آب و سایر مشکلات آبرسانی در سکونتگاههای روستایی مواجه است، موضوع همیاری، مشارکت و تعاون از ریشه های قدیمی برخوردار است. (آراسته خو، ۱۳۷۸، ۱۲۹)

از اینرو یکی از گزینه های کارآمد در توسعه سکونتگاههای روستایی همان تشکیل و گسترش شرکتهای تعاونی روستایی است. چرا که در حیاتی ترین بخش زندگی روستایی یعنی کشاورزی فعالیت دارند. (سر مست، ۱۳۵۷، ۲۷۱) فعالیت

گروهی و فرهنگ یاریگری در روستاهای کشور از سابقه تاریخی برخوردار است. «واره» یا «شیرواره» به عنوان یک نوع تعاونی سنتی کهن در میان زنان و تعاونی زراعی «صحرا» در میان مردان اهمیت ویژه ای داشته است. (فرهادی، ۱۳۸۰، ۱۰)

همچنین بعضی شیوه های تعاونی از جمله حراثه، بنه و طاقه از گذشته در ایران رواج داشته است. (صفی نژاد، ۱۳۵۴، ۱۸)

از سوی دیگر، تعاونی ها به عنوان بخشی از نظام اجتماعی و یکی از بخشهای درآمدزا و اشتغالزا از جایگاه مهمی در جامعه برخوردار است. (طالب، ۱۳۸۴، ۵)

کار آمدی تعاونیها در بسیاری از حوزه ها از جمله ایجاد انسجام اجتماعی، بسیج منابع، ایجاد ثبات اقتصادی، توسعه عدالت اجتماعی، کاهش هزینه های خانواده ها، کنترل تورم از طریق هدایت و جذب نقدینگی های مردم و ایجاد اشتغال، موثر و قابل توجه می باشد. تصمیم گیری در تعاونیها اغلب منجر به تدوین برنامه هایی می گردد که همگی اعضا و مدیران تعاونی برای مدت طولانی به آن متعهد می مانند، این تصمیم ها کمتر دچار نوسان و تفسیر می شود. در حالیکه پس از گذشت مدتی از تاسیس شرکت ها در بخش خصوصی، قریب به ۷۰ درصد آنها از گردونه تولید و سرمایه گذاری خارج می شوند. (کاظمی، ۱۳۸۶، ۵)

توجه به موفقیت های بخش تعاون است که عملی بودن دستیابی به هدف آرمانی ۲۵ درصد از تولید ناخالص ملی کشور را در پایان برنامه پنجساله پنجم قابل درک می کند. در حال حاضر اکثر بهره برداران بخش کشاورزی خرده مالک بوده، در اراضی محدودی به فعالیت مشغولند و قدرت فراهم نمودن تمام نیازهای خود در عرصه کشاورزی، از جمله نهاده ها و ماشین آلات را ندارند. بنابراین باید مجتمعهها و تشکلهایی وجود داشته باشند تا به صورت شخصی سرمایه گذاری نموده و امکانات مورد نیاز روستائیان را تهیه کنند و یا شرکتهای تعاونی روستایی عهده دار این وظایف باشند. بنابراین بنظر می رسد شرکتهای تعاونی می توانند با توجه به ضرورت بیان شده و حضور مردم در تمام مراحل تشکیل و اداره آنها از طریق حضور در مجامع عمومی و انتخاب هیئت مدیره و ظرفیت های موجود در روستا ها، بهتر از این توسعه و گسترش یابند. (افتخاری و فیروزی، ۱۳۸۲، ۱۹۶)

از اینرو ضرورت دارد روستائیان در امر شکل گیری شرکتهای تعاونی برای رفع نیازهای مشترک آنها جهت دستیابی به توسعه پایدار در این نواحی مشارکت نمایند تا به این طریق توسعه روستایی به صورت نهادینه و به دست خود روستایی و با مشارکت آنان و نظارت و پیگیری خودشان سازماندهی شود.

یکی از نکات قابل توجه در فرایند برنامه ریزی توسعه روستایی توجه به ایجاد و گسترش واحدهای تعاونی به عنوان یکی از اهرم های اساسی در جهت تحقق ایجاد فرصتهای شغلی جدید و افزایش درآمد و تامین سایر نیازمندیهای روستائیان می باشد. این مهم بدون توجه به موضوعاتی نظیر فرهنگ اجتماعی روستا، ارزیابی نظام اقتصادی، توجه به ظرفیت های موجود در روستا، قابلیتها و امکانات مناطق مختلف روستایی کشور امکان پذیر نخواهد بود. (وزارت تعاون، ۱۳۷۹، ۳۳)

در همین ارتباط این پایان نامه بنا دارد با ارزیابی عملکرد شرکتهای تعاونی روستایی در اقتصاد روستایی شهرستان خواف در استان خراسان رضوی ارتباط این موضوع با اهمیت را در نظام توسعه روستایی مورد مطالعه قرار دهد و در همین راستا این پایان نامه در پنج فصل تهیه و تنظیم گردیده است.

فصل اول چارچوب و کلیات، اهداف تحقیق، روش تحقیق، پیشینه تحقیق، فرضیات و مشکلات تحقیق می پردازد.

فصل دوم مربوط به مباحث نظری موضوع از جمله تعاون، تاریخچه تعاون و تعاونی های روستایی می باشد.

در فصل سوم منطقه مورد مطالعه از لحاظ ویژگیهای طبیعی شهرستان از جمله ژئومورفولوژی، اقلیم، خاک، پوشش گیاهی و... ویژگیهای اقتصادی شامل کشاورزی، دامپروری و صنعت و... ویژگیهای جمعیتی از قبیل توزیع و تراکم جمعیت شهرستان، جمعیت روستاها و... بررسی گردیده است.

در فصل چهارم عملکرد شرکتهای تعاونی روستایی شهرستان مورد مطالعه قرار گرفته و به بیان فعالیتهای آنان و نقش و اهمیت آنها در روستاها پرداخته شده است.

و سرانجام در فصل پنجم آزمون فرضیات، مشکلات، ارائه راه حلها، نتیجه گیری و پیشنهادات آورده شده است.

از استاد عزیزم جناب آقای دکتر طالشی که در طی دوران تحصیلات کارشناسی ارشد اینجانب و تهیه و تدوین این

پایان نامه زحمات زیادی کشیده اند و با راهنمایی های ارزشمندشان مرا یاری نموده اند تقدیر و تشکر می نمایم.

همچنین از استاد ارجمند جناب آقای دکتر رحیمی که در تهیه این پایان نامه به عنوان استاد مشاور راهنمایی نموده

اند تشکر می نمایم.

از همه کسانی که با صبر و حوصله و با استفاده از تجربیات ارزشمند خود مرا در تنظیم پایان نامه مذکور یاری داده

اند، نیز قدردانی می نمایم.

از همکاران ارجمندم در سازمان تعاون روستایی استان خراسان رضوی بویژه مدیریت محترم آقای مهندس افجنگی ، ریاست اداره تعاون روستایی شهرستان آقای مهندس محمدرضا عباسپور ، اتحادیه تعاونی روستایی شهرستان و شرکتهای تعاونی روستایی شهرستان خواف نیز تقدیر می نمایم.

همچنین از کلیه ادارات شهرستان از جمله فرمانداری ، مدیریت جهاد کشاورزی ، منابع طبیعی و سایر عزیزان تشکر

می نمایم.

فصل اول:

کلیات تحقیق

مقدمه

تا کنون شرکت های تعاونی مختلفی در زمینه های زراعت، باغداری، دامداری، شیلات، صنایع دستی و خدمات روستایی در کشور به وجود آمده که از مهمترین تشکلهای موجود در بخش کشاورزی و روستایی، شرکتهای تعاون روستایی و تعاونی های کشاورزی است. بسیاری از صاحب نظران مسائل اقتصادی، اجتماعی کشور بر این باورند که شرکت های تعاونی روستایی علیرغم برخی نارسایی های موجود با سابقه طولانی حضور، اهرم مناسبی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاها قلمداد می شوند و می توانند با اتکاء بر تواناییهای مادی و معنوی خود که ناشی از روحیه تعاون و همکاری می باشد، همگام با سیاست های توسعه در بهبود شرایط زندگی، کار، تولید و ارتقاء سطح درآمد روستائیان و وضعیت اجتماعی اعضای خود بسیار موثر باشند. (چوپانی، ۱۳۷۹، ۲۸)

تعاونی های روستایی به عنوان تشکلهایی در روستاهای کشور از ابتدای دهه ۴۰ فعالیت خود را آغاز کرده و هم اکنون زیر نظر سازمان مرکزی تعاون روستایی که وظیفه هدایت، حمایت و نظارت این تعاونی ها را به عهده دارد، به فعالیت خود ادامه می دهند. نحوه اداره این تعاونی ها بر اساس قانون و در قالب اساسنامه شرکت تعاونی روستایی بوده و مهمترین مرجع تصمیم گیری در آنها مجمع عمومی (متشکل از اعضای تعاونی) می باشد.

در این فصل پس از طرح و بیان مسئله، پرسشها و فرضیه های تحقیق پیرامون وظایف و فعالیتهای شرکتهای تعاونی روستایی از طریق مراحل پژوهش (شامل جمع آوری اسناد و مدارک معتبر علمی، انجام عملیات میدانی، بررسی گزارشهای مالی و ترازنامه های سالیانه این واحدها و تجزیه و تحلیل نهایی اطلاعات و ارائه پیشنهادها لازم) مورد بررسی قرار می گیرد. در همین ارتباط مباحثی نظیر اهداف تحقیق، موانع و محدودیت ها، واژگان کلیدی، مروری بر ادبیات تحقیق (طرحهای پژوهشی و پایان نامه های دانشگاهی) مورد توجه می باشد.

۱-۱- طرح مسئله

یکی از عوامل اساسی در تحقق توسعه پایدار جامعه ایران به ویژه جامعه روستایی، تقویت بنیادهای مشارکتی است. از طریق نهضت تعاون نه تنها نیازهای اقتصادی مردم راحت تر تامین می گردد، بلکه با مشارکت آنها در تصمیم گیری با سایر اعضا از طریق دخالت در سرنوشت خود، حس اعتماد به نفس و خودباوری اعضای تعاونی تامین می گردد (مسیبی،

تعاون و همیاری در کشور ریشه های عمیق و تاریخ طولانی دارد، بویژه در جوامع روستایی که یک سنت کهن محسوب می شود و بارزترین اشکال آن را می توان در نسق بندی اراضی زراعی در روستاها، نظام حقاچه، لایروبی قنوات و شیوه های جمعی گله داری مشاهده کرد.

عوامل در ارتباط از جمله عدم رونق شرکتهای تعاونی بصورت امروزی در ایران، ناشی از مواردی نظیر عدم قدرت مالی کشاورزان در تهیه و تدارک وسایل و لوازم کشاورزی و تامین مایحتاج زندگی، گسترش سلف خری توسط دلانان و تغییر ساختار اقتصادی روستا بوده است. از اینرو دست اندرکاران دولتی و بعضاً کشاورزان را به چاره اندیشی واداشت که با پیشینه روحیه تعاون در سکونتگاههای روستایی کشور و همچنین تجارب تعاون در جهان، ایده تاسیس شرکتهای تعاونی در حل مشکلات و ایجاد رفاه روستائیان مجدداً مورد توجه قرار گیرد. اولین شرکت تعاونی در منطقه داور آباد گرمسار در سال ۱۳۱۴ رسماً تشکیل گردید. (میر محمدی، ۱۳۸۲، ۴۶)

با تشکیل بانک فلاح و صنعت در سال ۱۳۱۲، برای پشتیبانی اعتباری از تعاونیها امیدهای زیادی فراهم گردید. اما بدلیل درآمد اندک زارعین و نداشتن وثیقه ملکی و یا ضامن معتبر شهری امکان استفاده از اعتبارات بانک برای کشاورزان فراهم نشد و چاره اندیشیها منجر به تشکیل صندوقهای تعاون روستایی در بعضی مراکز شهرستانها گردید. در حالیکه بعلت بعد مسافت روستاها، هزینه های سفر و مبلغ کم وام باز هم این مورد با عدم موفقیت روبرو گردید. در نهایت با تلاشهای بانک فلاح و صنعت و همکاری متعمدین روستایی، اولین شرکت تعاونی روستایی با عضویت ۴۵۷ نفر بمنظور انجام عملیات اعتباری و تدارک وسایل مورد نیاز کشاورزان در دماوند با یک فروشگاه مصرف تعاونی تاسیس گردید. در همین ارتباط اقداماتی به شرح ذیل در توسعه تعاونیهای روستایی موثر بوده است.

با تصویب قانون اصلاحات ارضی، در سالهای ۱۳۳۸ و ۱۳۴۰ اراضی بزرگ مالکین بین زارعین تقسیم گردید و در واقع پاره ای از موارد مدیریت روستا توسط روستا نشینان از طریق همیاری به انجام می رسید. در این شرایط تشکیل تعاونیهای روستایی برای سازماندهی مدیریت روستا بکار گرفته شد. (همان، ۴۸)

بر اساس قانون اصلاحات ارضی، از آنجا که زارعین صاحب نسق به نوعی مجبور به عضویت در تعاونیهای روستایی شده بودند، لذا آنان بدون داشتن انگیزه و تنها جهت برخورداری از مزایای صاحب نسق شدن در تعاونیهای مذکور، موجبات توسعه آنان را فراهم نمودند. اهداف این شرکتهای بجز تصمیم گیری در خلأ مدیریت ناشی از حذف مالک، حمایت از کشاورزان در مسائل اقتصادی، همکاری و مشارکت با آنان در امور مربوط به آب، قنوات، تامین بذر، کود، سموم، ماشین

آلات کشاورزی و فروش محصولات آنان بود. تعاونیها قبل از انقلاب به نوعی ابزار سیاست دولتمردان و حکومتها در جهت ترویج افکار حکومتی در روستاها شدند و هر چند جهت جایگزینی مالکین ایجاد شدند اما به لحاظ ضعف امکانات مالی و عدم حمایتهای دولتی، خدمات آنان به اعضاء چندان قابل توجه نبود. طوری که به جز تامین چند قلم کالای مورد نیاز در فروشگاههای روستایی و توزیع اعتبارات محدود کار مهمی انجام ندادند. پس از انقلاب و همزمان با جنگ ۸ ساله عراق علیه ایران، تعاونیهای روستایی به نوعی در خدمت انقلاب و جنگ قرار گرفتند بنحوی که با اعمال جیره بندی کالاهای اساسی، توزیع کالاهای مورد نیاز روستایی، تهیه و توزیع جهیزیه، خرید محصولات تضمینی و کشاورزی جهت سالم نگه داشتن فضای اقتصادی کشور وارد عمل شدند و بعد از خاتمه جنگ و روند سازندگی در اقتصاد کشور، به عنوان بازوی بازرگانی بخش کشاورزی توانستند با ایفای نقشی در خور، در آرام سازی و فضا سازی اقتصاد کشاورزی ایران کمک موثر بنمایند.

بنحوی که در سالهای اخیر نیز در عرصه خدمات رسانی به اقتصاد کشاورزی فعال بوده اند. (اتحادیه مرکزی، ۱۳۸۲، ۵۴)

تعاونیهای روستایی بر اساس بندهای پیش بینی شده در ماده پنج اساسنامه خود که بر مبنای قانون تعاون جاری کشور تدوین گردیده، وظایف و مسئولیت های متنوعی را عهده دار شده اند. قانونگذار در تدوین وظایف این تعاونیها نگاه مدیریتی داشته و نظر بر این بوده که شرکتهای تعاونی روستایی، عهده دار ساماندهی و مدیریت مسائل روستاهای تحت پوشش، یعنی تامین نیازهای روستائیان، اعم از مایحتاج مصرفی، تا تهیه و توزیع نهاده های کشاورزی، فروش محصولات کشاورزی، تهیه ماشین آلات کشاورزی و عوامل اساسی تولید (زمین، آب کشاورزی و ...) باشند.

در این میان دسته ای از وظایف این نهادها از جمله بازاریابی و بازاریاسانی محصولات، به جای واسطه ها و سلف خرها، تامین اعتبار به جای وابستگی به عوامل سنتی وام دهنده، ارائه کمک های ضروری به روستائیان که در گذشته توسط مالک یا عوامل او تامین می شد، اهمیت ویژه ای دارد. (همان، ۶۱)

به فعالیتهای فوق، پذیرش یا واگذاری نمایندگی ها، حل اختلافات بین کشاورزان، همکاری در حل مشکلات روستا در کنار سایر دستگاههای متولی بعنوان یک نهاد مردمی، باید افزوده شود.

باید توجه کرد انجام این مجموعه وظایف گسترده و پر مسئولیت که با فعالیتهای روزمره اقتصادی و متن زندگی اجتماعی و فرهنگی مردم در ارتباط و بر آنها تاثیر گذار است، در صورتی بدرستی قابل اجرا و دستیابی است و زمانی می تواند در توسعه روستاها و خدمات به روستائیان تاثیر گذار باشد که تعاونیها در گستره ای مناسب و در ژرفای مطلوب نسبت به جلب همکاری و سازماندهی مشارکت مردم روستاها و اعضاء خود موفق باشند. در این شرایط است که شرکتهای

تعاونی می تواند نقش محوله را در روستاهای تحت پوشش خود، که مهمترین عامل توسعه روستایی است، به اجرا بگذارند. بهمین دلیل است که کارشناسان توسعه و صاحب نظران بر مشارکت به اشکال مختلف تاکید داشته اند. (همان، ۶۲)

از جنبه نظری، تعاونیها بر اساس انگیزه های محلی، یعنی نیازهای محسوس کشاورزان، پدید آمده اند و دولتها نیز ضرورت آنها را احساس کرده اند که با تشکیل عملی شرکتهای تعاونی در نواحی روستایی گامی فراتر بر دارند. دلایل بسیاری برای این کار وجود دارد، از جمله: اصرار به حمایت از کشاورزان در برابر استثمار سوداگران بی انصاف، نبود فعالیت محلی، میل به تشویق کاشت محصولات نقدی برای بالا بردن سطح زندگی، نیاز به تامین محصولات غذایی تجاری به اندازه کافی و غیره. (سایت سازمان مرکزی تعاون روستایی www.corc.ir)

بر اساس ادبیات موجود، بسیاری از تعاونیها، بویژه در کشور به رغم گسترش کمی و کیفی هنوز معضلات و مشکلات بسیاری برای رسیدن به توسعه و عدالت همگانی و همه جانبه دارند و با وجود اینکه جایگاه قانونی بخش تعاون در اقتصاد کشور، بر اساس اصول قانون اساسی باید دست کم ۳۳ درصد باشد ولی سهم این بخش در تولید ناخالص ملی، کمتر از ۵ درصد است. (بنائی، ۱۳۷۷، ۳۶)

بعبارت دیگر، اگر چه تعاونیها دارای فرصت ها و نقاط قوتی همچون: توان بالقوه سازماندهی اقشار و گروههای مختلف مردم، توانایی در پیشگیری از تمرکز و تداوم ثروت در دست افراد خاص، توانایی حذف واسطه ها و تربیت نیروهای کار آمد از طریق مشارکت اعضاء، قابلیت ایجاد ساختار نظام مند رقابتی، کاهش دادن تصدی گری دولت و غیره دارند، اما معضلاتی نیز دامن گیر این واحدهاست که بمراتب از نقاط قوت آنان چشمگیر تر است، که از مهمترین آنان: توسعه نیافتگی فرهنگ تعاون در جامعه و عدم شناخت توانمندیهای بخش تعاون، کمبود سرمایه و نقدینگی برای فعالیت بیشتر، نارساییهای آموزشی، کم توجهی به نقش اعضاء در تصمیم گیریها و مشارکت ندادن آنان، برنامه ریزیهای از بالا به پایین در امور تعاونیها، سیاسی شدن برخی تعاونیها، ضعف مدیریتی و موروثی شدن برخی پستهای مدیریتی و نا آگاهی هیئت مدیره، مدیر عامل و اعضاء تعاونی از وظایف قانونی خود، را می توان برشمرد که در صورت توجه نکردن متولیان تعاون علیرغم سابقه طولانی در کشور، مشکلات فوق به همراه عدم مدیریت های صحیح بر آنها باعث از بین رفتن سرمایه های مادی و معنوی مردم، کاهش فعالیت و در نتیجه کاهش در آمد اعضاء روستایی خواهد شد، که در دراز مدت باعث عدم انگیزه کافی اعضاء در سرمایه گذاری شرکتها و افزایش فقر و مهاجرت به روستاهای همجوار بزرگتر یا شهرها، بدلیل کمبود دسترسی به خدمات روستایی خواهد شد.